

Research Paper

Content Analysis of Articles in Journal of Rural Research From 2010 to 2016

Behnaz Sadat Bashiri¹, *Mohammad Amin Khorasani²

1. MSc. Student, Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

Citation: Bashiri, B. S., & Khorasani, M. A. [Content Analysis of Articles in Journal of Rural Research From 2010 to 2016 (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 8(1), 138-151. <http://dx.doi.org/10.21859/jjr-08019>

doi: <http://dx.doi.org/10.21859/jjr-08019>

Received: 08 Aug. 2016

Accepted: 19 Feb. 2017

ABSTRACT

Journals are considered as one of the main forms of knowledge transfer in scientific research and in the international community have their own spotlights. According to the progress of scientific articles, scientific-research journals, as one of most attainable citation sources are always used by researchers and students. Content analysis method enables the researcher to obtain expression and critical evaluation of research projects, regardless of their results. Journal of Rural Research is one of the scientific publications in the field of rural issues that started its career in 2010 aimed at disseminating basic and applied research in the field of rural studies with the innovative and high-quality interdisciplinary approach. All studies in the field of geographical sciences were the spatial nature allocated to a part of land as the study area. Accordingly, most studies specified a range from small to large scale divisions. Provincial scattering studies are on the map. Kermanshah province, Iran, with 29 articles is in the first place. Then Kurdistan (14), Isfahan, and Tehran (13) are in the follows, respectively. The provinces of Qom, Ardebil, with up to 2 papers had lowest benefited. The results of the current study showed that although the number of female writers in 6 periods had a rising trend, generally about one-third of the writers were female and other two-thirds were males. According to the provincial dispersions, Qom and Ardebil provinces had paid less attention to the need to achieve the status of villages in the areas and more studies should be done on them.

Keywords:

Content analysis,
Articles, Journal
of rural research,
Rural studies, Iran

Extended Abstract**1. Introduction**

Journals are considered as one of the main forms of knowledge transfer in scientific research and in the international community have their own spotlights; therefore, inventions, discoveries, and new findings can be found in the framework of these specific avenues of information that are specialized as much as possible. According to the progress of scientific articles, scientific-research journals, as one of most attainable

citation sources, are always used by researchers and students. Therefore, they can be called as basic references of scientific topics. Given the importance of the role of scientific journals in the production and development of science, content analysis of journals can reveal clearly the status quo. Research questions include:

1. What are the trends of articles published in the Journal?
2. What is the gender ratio of the contribution of authors?
3. What is the distribution of disciplines and specialty of authors?

* Corresponding Author:

Mohammad Amin Khorasani, PhD

Address: Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

Tel: +98 (21) 61113526

E-mail: khorasani_ma@ut.ac.ir

4. What is the organizational and academic situation of authors?

5. Who are the prolific writers?

6. Which provinces are encompassed by the study area?

2. Methodology

More than half a century ago, "Bernard Burleson" named and defined content analysis as an independent research method. Content analysis is a research method to describe the objective, systematic, and quantitative manifest content of communication messages and is used to describe the whole range of texts. Content analysis is a standard technique to study and record data on magazines, books, and web sites and enables researchers to easily organize large volumes of information to evaluate the trending topics and content of resources. Content analysis method enables the researcher to obtain expression and critical evaluation of research projects, regardless of their results. Journal of Rural Research is one of the scientific publications in the field of rural issues that started its career in 2010 aimed at disseminating basic and applied research in the field of rural studies with the innovative and high-quality interdisciplinary approach. Topics of the study in the journal are rural management, rural-urban linkages, rural environment, rural economy, sustainable rural development, entrepreneurship, rural governance, rural tourism, etc. and are somehow associated with rural geography. Since the rural studies are interdisciplinary, the journal welcomes all related topics and publishes a variety of subjects. The study population was 207 articles published from 2010 to 2015; all the articles were individually surveyed and calculations done by Excel software.

3. Results

Among 372 authors, Abdolreza Rokoddin Eftekhari with 15, Mehdi Poortaheri with 14, and Mohammad Reza Rezvani with 13 articles were prolific authors of the journal. Also, the number of writers and articles showed that about 78.3% of authors participated in only one article. The author's expertise was divided into 8 categories, according to the obtained data in Geography (75.47%) and agriculture (2.28%) accounted for most expertise. Topics of interest to writers in the field of rural studies were tourism and the sustainable rural development (11.59%), rural economy (11.11%), rural environment (9.18%), and agriculture (8.21%). Between the state universities, University of Tehran with 192, Razi University in Kermanshah with 66, Tarbiat Modarres University with 55, Ferdowsi University of Mashhad with 22, and Isfahan University

with 19 articles, were the most prolific contributor universities. While 11 universities of Urmia University, Hakim Sabzevari, Semnan, Malek Ashtar, Economic Sciences of Tehran, Police Science of Amin, Lorestan, Sari Agricultural Sciences and Natural Resources, Kashan, Gonbad-Kavoos and Guilan each with one case, were entitled to have the lowest participation; 372 authors participated in the journal, 104 female and 268 male. All studies were conducted in the field of geographical sciences, due to the spatial nature allocated to a part of land as the study area. Accordingly, most studies specified a range from small to large scale divisions. Provincial scattering studies were on the map. Kermanshah province with 29 articles was in the first place. Then, Kurdistan (14), Isfahan, and Tehran (13) were in second and third places. The provinces of Qom and Ardebil, with up to 2 papers had lowest participation.

4. Discussion

While 11 universities of Urmia University, Hakim Sabzevari, Semnan, Malek Ashtar, Economic Sciences of Tehran, Police Science of Amin, Lorestan, Sari Agricultural Sciences and Natural Resources, Kashan, Gonbad-Kavoos and Guilan each with one case, were entitled to have the lowest participation; 372 authors participated in the journal, 104 female and 268 male. All studies were conducted in the field of geographical sciences, due to the spatial nature allocated to a part of land as the study area. Accordingly, most studies specified a range from small to large scale divisions. Provincial scattering studies were on the map. Kermanshah province with 29 articles was in the first place. Then, Kurdistan (14), Isfahan, and Tehran (13) were in second and third places. The provinces of Qom and Ardebil, with up to 2 papers had lowest participation.

5. Conclusion

The results of the study showed that although the number of female writers in the 6 periods had a rising trend, generally about one-third of writers were female and other two-thirds were male. Studies in this field, similar to that of Ghazimirsaeed et al., showed a preponderance of male author. The result of the studies suggested that only one-third of the authors were female; therefore, female students and professionals in the field of geography should be encouraged to have a greater participation in the studies. Provincial dispersions indicated that some provinces such as Qom and Ardebil not much attention was paid to the need to achieve the status of villages, and more studies should be done in the areas.

Acknowledgments

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest.

تحلیل محتوای مقالات فصلنامه پژوهش‌های روستایی بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴

بهناز سادات بشیری^۱، *محمد امین خراسانی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲- استادیار، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۸ مرداد ۱۳۹۵

تاریخ پذیرش: ۰۱ اسفند ۱۳۹۵

کلیدواژه‌ها:

تحلیل محتوا، مقالات، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، مطالعات روستایی، ایران

هدف از بررسی مقالات فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دستیابی به وضعیت کلی فصلنامه طی شش دوره انتشار است. بدین منظور تمامی مقالات منتشرشده در این دوره‌ها از نظر موضوعی، جنسیت، تعداد نویسندگان، تخصص نویسندگان و محدوده‌های مطالعه‌شده بررسی شده است. جامعه آماری مطالعه‌شده، تمامی مقالات انتشاریافته طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ بوده که شامل شش دوره چهار شماره‌ای و ۲۰۷ مقاله است. روش استفاده‌شده در مقاله حاضر، تحلیل محتوا بوده و اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. داده‌ها توسط نرم‌افزار Excel محاسبه و نتایج به شکل شماتیک نمایش داده شده‌اند. نتایج به‌دست‌آمده نشان داده است که از میان ۲۰۷ مقاله انتشاریافته طی شش دوره چهار شماره‌ای، حدود دوسوم نویسندگان را مردان و یک‌سوم را زنان تشکیل می‌دهند. همچنین دانشگاه‌های دولتی و به خصوص دانشگاه تهران، بیشترین میزان وابستگی سازمانی را در اختیار داشته‌اند. در میان موضوعات مورد توجه نویسندگان گردشگری روستایی و توسعه پایدار روستایی بیشترین تعداد مقالات را به خود اختصاص دادند.

مقدمه

زمینه‌های مختلف و ارتقا و اعتلای سطح نظری و علمی و ایجاد ارتباط بین پژوهشگران، اندیشمندان و محققان مختلف است (Movahed & Izadi, 2010). از آنجایی که نشریات علمی پژوهشی در تولید علم و انتشار دانش نقش و اهمیت بسیاری ایفا می‌کنند؛ بنابراین ضرورت دارد از این مجلات ارزیابی‌هایی به‌عمل آید (Mo-hammadi et al., 2015).

تحلیل محتوای مطالعات روستایی در ایران از دو جنبه حائز اهمیت فراوانی است: نخست اینکه این مطالعات به شکل مدرن و با اتکا به تئوری‌ها و ادبیات جغرافیایی و برنامه‌ریزی جدید، خصوصاً در قیاس با مطالعات شهری، سابقه زیادی در ایران ندارد. دوم اینکه تاکنون امعان نظر و گرایش چندانی برای محک‌زدن و سنجش کردن دقیق و عمیق محتوای مطالعات روستایی در ایران و نیز ویژگی‌های محققانی که تألیفات و تحقیقات متعددی به‌ویژه در زمینه نگارش مقالات پژوهشی در ایران دارند، مشاهده نشده است؛ بنابراین ضروری و مهم است که گام‌های ابتدایی در این راه برداشته شود.

مجله پژوهش‌های روستایی به عنوان نشریه‌ای که علی‌رغم قدمت نه‌چندان زیاد، از پذیرش مطلوبی در بین متخصصان و محققان مطالعات روستایی در ایران برخوردار است، می‌تواند بستر مناسبی برای این منظور باشد. خصوصاً اینکه در معرفی این مجله در صفحه اصلی وب‌سایت آن آمده است: «هدف این مجله انتشار

نشریات از اصلی‌ترین قالب‌های انتقال دانش در سطح علمی تحقیق به‌حساب می‌آیند و در مجامع بین‌المللی کانون توجه را از آن خود کرده‌اند؛ به‌طوری‌که اختراعات، اکتشافات و یافته‌های نوین را می‌توان در چهارچوب همین محمل‌های خاص اطلاعاتی، که تا حد امکان اخص و تخصصی شده‌اند، پیدا کرد (Mohammadi, Motaghy Dadgar, & Motaharinia, 2015). در دنیای امروز، توسعه اقتصادی و فرهنگی تا حد زیادی به تحقیق بستگی دارد. بر این اساس است که درصد درخور توجهی از سرمایه‌های ملی صرف حمایت از برنامه‌های تحقیقی می‌شود (Movahed & Izadi, 2010). این گفته قدیمی که قرن هجدهم قرن جزوه، قرن نوزده قرن کتاب و قرن بیستم قرن نشریات است هنوز تازگی خود را از دست نداده است (Noie, 2011). اشاعه اطلاعات از طریق ایجاد بانک‌های اطلاعاتی، نقش انکارناپذیری در پیشرفت علوم و تحقیقات مختلف ایفا می‌کنند (Bozarjomehri, Eivazlo, & Jamshidi, 2014) و یقیناً وجود بانک‌های اطلاعاتی مانند مجلاتی که مقالات خود را به صورت آنلاین و رایگان در دسترس مخاطبان قرار می‌دهند، می‌تواند نقش مهمی در این پیشرفت و ارتقاء ایفا کند.

هدف از انتشار نشریه‌های علمی، گسترش پژوهش در

* نویسنده مسئول:

دکتر محمدامین خراسانی

نشانی: تهران، دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا، گروه جغرافیای انسانی.

تلفن: ۶۱۱۳۵۲۶ (۲۱) ۹۸+

پست الکترونیکی: khorasani_ma@ut.ac.ir

از زمانی که «برنارد برلسون»^۲ روش تحلیل محتوا را به عنوان روشی مستقل نام‌گذاری کرد و تعریف کرد، بیش از نیم‌قرن می‌گذرد (Mohamadifar, 1998). تحلیل محتوایی عبارت است از یک شیوه پژوهشی که برای تشریح عینی، سیستماتیک و کمی محتوای آشکار پیام‌های ارتباطی و برای توصیف طیف وسیعی از متون به کار می‌رود (Ghazimirsaeid, Kolbadi Nejad, Momtazan, 2015) & Mohammadi).

در تعریف برلسون تحلیل محتوا یک شیوه پژوهشی است که برای تشریح عینی، منظم و کمی محتوای آشکار پیام‌های ارتباطی به کار می‌رود (Zeighami, Nesami, Oskouie, & Nikravesh, 2008). کاپلن^۳ نیز معتقد است روش تحلیل محتوا، معناشناسی آماری مباحث سیاسی و ابزاری برای بررسی و تبیین کلمات، مفاهیم، واژه‌ها، مضامین، عبارات و جملات خاصی از درون یک متن یا مجموعه‌ای از متون استفاده می‌شود (Zeighami, Nesami, Oskouie, & Nikravesh, 2008). تحلیل محتوا، تحلیل خلاصه‌ساز و کمی پیام است که مبتنی بر روش علمی است (Neuendorf, 2016) شاید بارزترین ویژگی که تحلیل محتوا را از دیگر روش‌های پژوهش کیفی یا تفسیری تحلیل پیام متمایز می‌کند، تلاش این روش برای کسب معیارهای علمی است (Bird, 1998). براساس غالب تعاریف، تحلیل محتوا در الگوی تحقیق اجتماعی اثباتی می‌گنجد (Klee, 1997).

تحلیل محتوا پژوهشی پیام‌محور است؛ یعنی بر اندازه‌گیری و سنجش پیام (محتوا) تمرکز دارد (Mohamadifar, 1998). تحلیل محتوا یکی از روش‌های تحقیق و تحلیل اطلاعات استفاده‌شده در تحقیقات و مطالعات بیشتر رشته‌ها به طور اعم و در کتابداری به طور اخص است. این روش منظم، عینی و کمی برای تحلیل و برای محتوای آشکار پیام اسناد و مدارک است که با استفاده از روش‌های آماری انجام می‌گیرد (Riahinia & Navabinejad, 2011). این روش برای ایجاد منابع معتبر بر مبنای تحلیل سیستماتیک و عینی ارتباطات استفاده می‌شود (Babbie, 2007). تحلیل محتوا روشی استاندارد است که برای مطالعه و شناسایی ویژگی‌های اطلاعات ثبت‌شده نظیر مجلات، کتاب‌ها و وبسایت‌ها به کار می‌رود و پژوهشگر را قادر می‌کند که حجم زیادی از اطلاعات را با هدف بررسی روند موضوعی و محتوایی منابع، به‌آسانی به صورت سازمان‌یافته درآورد (Ghazimirsaeid et al., 2015). روش تحلیل محتوا به پژوهشگر این امکان را می‌دهد تا به تهیه، بیان و ارزیابی انتقادی از طرح پژوهش، مستقل از نتایج آن بپردازد (Zeighami et al., 2008).

در ایران تقریباً از دهه ۵۰، از تحلیل محتوا در امر تحلیل مطبوعات استفاده شد و در سال‌های بعد، در قالب پایان‌نامه‌های تحصیلی و نیز پروژه‌های تحقیقاتی، تعداد آن‌ها افزایش یافت

مطالعات و پژوهش‌ها در زمینه برنامه‌ریزی و توسعه روستایی با رویکرد بین رشته‌ای است.^۱ ماهیت و خصوصیت بین رشته‌ای این نشریه می‌تواند و باید نقش مهمی در گردآوری محتوای مطلوب و گسترده و درعین حال برخوردار از تنوع موضوعی و مفهومی درخور توجه برای گسترش و تعمیق دانش برنامه‌ریزی و توسعه روستایی باشد. همین ویژگی، مهم‌ترین دلیل انتخاب این نشریه در بین مجموع نشریات مطالعات روستایی در ایران است که غالباً دارای رویکرد بخشی اقتصادی یا اجتماعی فرهنگی یا کالبدی فیزیکی به مطالعات روستایی هستند.

با توجه به پیشرفت روزافزون مطالب علمی، مجلات علمی پژوهشی، به عنوان یکی از در دسترس‌ترین منابع استنادی همواره توسط محققان و دانشجویان استفاده می‌شود. از این‌رو، می‌توان آن‌ها را به عنوان مراجع اولیه موضوعات علمی نامید. با توجه به اهمیت نقش مجلات در تولید و گسترش علم، بررسی تحلیل محتوایی مجلات می‌تواند وضعیت موجود را به‌روشنی نمایان کند.

پرسش‌های پژوهش عبارت‌اند از:

الف) پرسش‌های مربوط به نویسندگان: نسبت جنسی نویسندگان مشارکت‌کننده چه میزان است؟ پراکندگی رشته و تخصص نویسندگان چگونه است؟ وابستگی‌های سازمانی و دانشگاهی نویسندگان دارای چه وضعیتی است؟ و نویسندگان پُرکار چه کسانی هستند؟

ب) پرسش‌های مربوط به مقالات: وضعیت گرایش‌های موضوعی مقالات منتشرشده در فصلنامه به چه صورت است؟ محدوده مطالعاتی مقالات بیشتر کدام استان‌های کشور را در برمی‌گیرد؟ و مقالات پردر یافت کدام‌اند، از کدام نویسندگان بوده و در کدام گرایش‌های موضوعی قرار دارند؟

مطابق با پرسش‌های مطرح‌شده اهداف تحقیق عبارت‌اند از: بررسی جنسیت نویسندگان، تعیین تخصص نویسندگان، تعیین گرایش‌های موضوعی، تعیین وابستگی سازمانی نویسندگان، بررسی محدوده‌های مطالعاتی، بررسی تعداد نویسندگان، نویسندگان پُرکار.

مروری بر ادبیات موضوع

به طور معمول، جدیدترین یافته‌های علمی بیشتر در مجلات علمی منتشر می‌شود و این مجلات از منابع مهم اطلاعات علمی و فنی در جهان حاضر محسوب می‌شوند (Mohamma-di et al., 2015). مطالعات کتاب‌سنجی درباره مقالات نشریات علمی همواره ارزنده و دربردارنده نتایج مفید و آگاهی‌دهنده‌ای در خصوص وضعیت فعلی تحقیقات، کم‌وکیف مقالات و میزان ارزش و اعتبار نشریات و همچنین راه‌گشایی برای تحقیقات آتی است (Mohammadi et al., 2015).

2. Bernard Berelson.

3. Kaplan

1. www.jrur.ut.ac.ir

(Mohamadifar, 1998).

بوزرجمهری و همکاران (۲۰۱۴)، در بررسی موضوعی مقالات جغرافیای روستایی در مجلات علمی پژوهشی کشور (سال‌های ۱۳۲۷ تا ۱۳۸۷)، با استفاده از یافته‌های بانک اطلاعاتی مقالات چاپ‌شده در مجلات تخصصی مراکز علمی و دانشگاهی کشور طی ۶۰ سال، نتایج نشان داده است که تعداد ۲۳۸۸ مقاله جغرافیایی در ۱۹ مجله به چاپ رسیده است؛ این در حالی است که تا سال ۱۳۵۷ تنها ۹ مقاله جغرافیای روستایی چاپ شده و تا پایان سال ۱۳۸۷ تعداد آن به ۴۵۱ مقاله افزایش یافته است. همچنین بیشترین مقالات روستایی، در زمینه اقتصاد روستایی و سپس برنامه‌ریزی روستایی و مدیریت روستایی بوده است.

قاضی میرسعید و همکاران (۲۰۱۵)، در پژوهشی به تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه علمی پژوهشی پی‌آورد سلامت پرداختند. بررسی‌ها نشان داده میزان متوسط نویسنده به ازای هر مقاله ۴/۴۳ بوده، میزان مشارکت جنسیتی نیز نمایانگر مشارکت تقریباً دوبرابری مردان نسبت به زنان است. در بررسی‌های سازمانی، دانشگاه علوم پزشکی تهران با تعداد ۴۸۵ مقاله نسبت به دیگر دانشگاه‌ها و مؤسسات بیشترین میزان را دارد. میانگین ضریب همکاری ۰/۷۲ و بیشترین روش مطالعات به صورت توصیفی و همچنین بیشترین ابزار به کاررفته در جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه‌ای بوده است.

در سطح جهانی چندان تحقیق منسجمی در زمینه تحلیل محتوای مقالات مجلات حوزه مطالعات روستایی یافت نشد. با وجود این، به دو نمونه مشابه و مرتبط اشاره شده است.

شیائو و اسمیت^۴ (۲۰۰۶) با استفاده از روش‌های کمی و کیفی به تجزیه و تحلیل شاخص جامعیت موضوعی را در نشریه سالانه تحقیقات گردشگری (۱۹۷۳ تا ۲۰۰۳) بررسی کردند. آن‌ها سهم مجله در هر دو (سازهای نظری و تحولات روش‌شناختی) را گزارش کرده، الگوهای مشخص توصیف رشد دانش گردشگری و دیدگاه‌های ارائه‌شده در خصوص تکامل بورسیه تحصیلی در رشته گردشگری را در این مقاله مرکز توجه قرار دادند.

رید و اندِرک^۵ (۱۹۸۹) نیز به بررسی استفاده از روش‌های آماری در مجلات گردشگری پرداختند. مشاهدات طولی با توجه به تغییرات مناطق مطالعه‌شده و تکنیک‌های تحقیقاتی در حوزه مطالعاتی مهمان‌نوازی انجام شده است. ایشان اظهار می‌دارند که زمانی که ما انواع مختلف گردشگری مطالعه‌شده تحت موضوع گردشگری پایدار توجه کردیم، دریافتیم که در مراحل اولیه (۱۹۹۳ تا ۱۹۹۷) گردشگری روستایی و طبیعت‌گردی بیشترین توجه را دریافت کرده که بازتابی از به کارگیری این مفاهیم برای بسترهای روستایی در مراحل اولیه شکل‌گیری این مجله است. در طول دوره‌های بعد، گردشگری پایدار به عنوان یک مفهوم جامع‌تر

در زمینه تحلیل محتوای مقالات مجلات علمی پژوهشی تا کنون پژوهش‌های مختلفی صورت پذیرفته و بسیاری از مجلات برای بررسی وضعیت خود دست به چنین اقدامی زده‌اند؛ اما در زمینه تحلیل محتوای مقالات جغرافیایی در ایران کارهای اندکی انجام شده است. از این رو در ادامه به بررسی آن‌ها و به منظور غنای بیشتر و امکان تطبیق با یافته‌های دیگر محققان در دیگر زمینه‌ها و علوم به بررسی تعدادی معدودی از تحلیل محتوای مقالات غیرجغرافیایی رشته‌های مجاور می‌پردازیم.

موحد و ایزدی (۲۰۱۰) به ارزیابی کمی و کیفی مقاله‌های فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی طی دوره ده‌ساله (۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷) پرداخته‌اند. در این پژوهش ۳۲۰ مقاله در ۳۰ شماره بررسی‌شده و برای تحلیل داده‌ها، روش تحلیل محتوا استفاده واقع شده است. نتایج نشان داده است که موضوعات جغرافیای طبیعی بیشترین سهم را از نظر موضوعی در میان ۱۵ رشته علوم جغرافیایی داشته، مؤلفان با رتبه علمی استادیار بیشترین تعداد نویسندگان را به خود اختصاص داده‌اند و بیشترین روش تحقیق استفاده‌شده در مقالات روش تحلیلی توصیفی بوده است.

ریاحی‌نیا و نوایی‌نژاد (۲۰۱۱) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه تحقیقات زنان به بررسی مقالات منتشرشده بین سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۹ پرداخته‌اند. نتایج این تحقیقات نشان داده است که اشتغال و کارآفرینی زنان بیشترین موضوعات پژوهش‌شده بوده و تمایل زنان در انجام تحقیق نسبت به مردان بیشتر است. همچنین روش توصیفی بیشترین روش و تجربی کمترین روش به کاررفته بوده است. از نظر روزآمدی نیز منابع در حد متوسط بوده‌اند.

قهنویه و همکاران (۲۰۱۱)، به تحلیل محتوایی و استنادی مقالات چاپ‌شده در مجله علمی پژوهشی مدیریت اطلاعات سلامت پرداخته‌اند. بررسی‌ها حاکی از آن است که بیشتر نویسندگان مقالات مجله مرد، در مقطع دکترا و وضعیت شغلی استادیار با وابستگی سازمانی به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بوده است. همچنین بیشتر مقالات از نوع تحقیقی با روش توصیفی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات به صورت پرسش‌نامه‌ای بوده است.

نوعی (۲۰۱۱) در بررسی مقالات فصلنامه چشم‌انداز جغرافیایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت (۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹) به این نتیجه رسیده است که در دوره‌ای پنج‌ساله، ۱۱۰ مقاله نوشته شده که همگی تألیفی بوده‌اند. پرویز رضایی، نصراله مولایی هاشجین، تیمور آمار و محمود روشنی، و علی ترکاشوند به ترتیب فعال‌ترین نویسندگان بوده‌اند. از نظر وابستگی سازمانی نیز دانشگاه آزاد (۴۱/۸۲ درصد)، دانشگاه تهران (۷/۲۷ درصد) و دانشگاه شهید بهشتی (۶/۳۶ درصد) رتبه اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند. از میان ۱۵۲ نویسنده نیز ۸۰ درصد مرد و ۲۰ درصد زن بوده‌اند.

4. Xiao & Smith

5. Reid & Andereck

شده و محاسبات توسط نرم‌افزار Excel صورت پذیرفته است. شناسایی این مقالات براساس گرایش موضوعی آن‌ها بر مبنای عنوان، کلیدواژگان و چکیده آن‌ها صورت پذیرفته است. به منظور ارتقای قابلیت اطمینان تحقیق، کدگذاری مقالات برای تشخیص گرایش موضوعی و نیز بقیه بخش‌های تحلیل محتوا به وسیله هر دو محقق انجام شده است.

یافته‌ها

نخستین نکته که در راستای پاسخ به نخستین پرسش این تحقیق بدان توجه شده، جنسیت نویسندگان بوده است. صرف نظر از تکرار نام نویسندگان، وضعیت جنسیت طی شش دوره به شرح جدول شماره ۱ است: ۳۷۲ نویسنده مشارکت‌کننده در فصلنامه، ۱۰۴ نویسنده زن و ۲۶۸ نویسنده مرد هستند.

همان‌طور که در تصویر شماره ۱ و ۲ مشاهده می‌شود، نزدیک به سه‌چهارم مجموع نویسندگان مقالات در بازه زمانی شش‌ساله بررسی‌شده را مردان تشکیل داده‌اند؛ اما نکته درخور توجه در این رابطه، فرازوفرودهای نسبی و کم‌اثر سهم هر دو جنس است که روند افزایشی یا کاهشی خاصی را نشان نمی‌دهد و به نوعی نشان‌دهنده ثبات نسبی سهم این دو جنس در مقالات پذیرش‌شده در بازه زمانی بررسی‌شده است که همواره با اکثریت مردان همراه بوده است.

اما در راستای پاسخ‌داده‌شده به دومین پرسش تحقیق، تخصص نویسندگان به هشت دسته تقسیم شده است که طبق داده‌های به‌دست‌آمده در جدول شماره ۲، رشته‌های جغرافیا (۴۷/۷۵ درصد) و کشاورزی (۲۸/۲ درصد) بیشترین تخصص‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. شکاف بین این دو تخصص با دیگر تخصص‌ها در تصویر شماره ۳ به‌خوبی نشان داده شده است. اما وابستگی سازمانی نویسندگان، موضوع بعدی موردی بررسی در راستای پرسش‌های تحقیق است. این موضوع در ۲۰۷ مقاله انتشار یافته در بازه زمانی بررسی‌شده به شرح زیر است:

همان‌گونه که در تصویر شماره ۴ مشاهده می‌شود، دانشگاه‌های دولتی بیشترین میزان وابستگی سازمانی را به خود اختصاص داده‌اند. پس از آن دانشگاه‌های آزاد و پیام‌نور در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، بین دانشگاه‌های دولتی (سراسری) و دیگر دانشگاه‌ها، شکاف درخور توجه و مهمی دیده می‌شود که نشان‌دهنده اقبال محققان این دانشگاه‌ها به مجله است.

از میان دانشگاه‌های دولتی همکاری‌کننده در مقالات، به ترتیب دانشگاه تهران با ۱۹۲ نمونه، دانشگاه رازی کرمانشاه ۶۶ نمونه، دانشگاه تربیت مدرس ۵۵ نمونه، دانشگاه فردوسی مشهد ۲۲ نمونه و دانشگاه اصفهان ۱۹ نمونه، پرکارترین دانشگاه‌های مشارکت‌کننده بوده‌اند، درحالی‌که ۱۱ دانشگاه ارومیه، حکیم سبزواری، سمنان، صنعتی مالک اشتر، علوم اقتصادی تهران، علوم

که انواع دیگر گردشگری را هم در خود جای می‌داد، شناخته شد؛ بنابراین می‌توان استدلال کرد که این روند نشان می‌دهد که سطح بلوغ ادراک ما از سیستم‌های گردشگری پیچیده‌تر و تطبیق‌یافته‌تر شده است.

روش‌شناسی تحقیق

فصلنامه پژوهش‌های روستایی، یکی از نشریات علمی پژوهشی در زمینه مسائل مرتبط با روستاهاست که کار خود را از سال ۱۳۸۹ با هدف نشر پژوهش‌های بنیادی و کاربردی نوآورانه و با کیفیت خوب در حوزه مطالعات روستایی با رویکرد بین‌رشته‌ای آغاز کرده است.

اما از آنجایی که تحلیل محتوای متون علمی باید براساس اصول و موازین شناخته و اجماع‌شده آن حوزه علمی (حداقل در محدوده جغرافیایی انجام آن تحقیق) انجام گیرد؛ بنابراین تقسیم‌بندی موضوعی این مجله در هنگام دریافت مقالات که مبتنی بر آرا و ایده‌های اعضای هیئت‌تحریریه این مجله، مشتمل بر ۱۰ استاد و ۶ دانشیار رشته‌های مرتبط با مطالعات روستایی در داخل کشور و خارج از کشور، مبنای تقسیم‌بندی قرار گرفته و کلمات کلیدی و عناوین مقالات در این قالب برای تقسیم‌بندی موضوعی استفاده شدند. تقسیم‌بندی موضوعی مجله در هنگام دریافت مقالات بدین شرح است:

اشتغال روستایی، اقتصاد روستایی، آینده روستایی، بازساخت روستایی، بهسازی روستایی، پیوندهای روستایی شهری، توسعه پایدار روستایی، جمعیت روستایی، حکمروایی روستایی، خدمات روستایی، سلامت روستایی، صنایع روستایی، فقر روستایی، کارآفرینی روستایی، گردشگری روستایی، محیط زیست روستایی، مدیریت روستایی، مسکن روستایی.

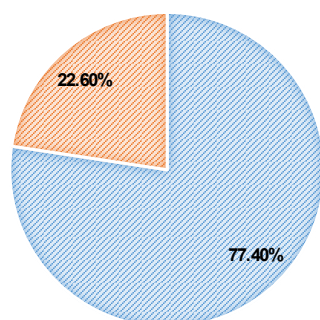
بر این اساس و با توجه به محتوای مقالات چاپ‌شده در بازه زمانی بررسی‌شده، پس از اندکی جرح‌وتعديل و ادغام اندکی از مقالات در دیگر طبقات، حوزه‌های مفهومی به‌کاررفته برای طبقه‌بندی محتوایی مقالات، بدین شرح بوده است: اقتصاد روستایی، توسعه کشاورزی، پیوندهای روستایی شهری، مخاطرات روستایی، توسعه پایدار روستایی، جمعیت روستایی، رفاه و کیفیت زندگی روستایی، تغییرات اجتماعی در روستاها، مشارکت روستایی، صنایع روستایی، فقر روستایی، کارآفرینی روستایی، گردشگری روستایی، محیط‌زیست روستایی، مدیریت روستایی، زنان روستایی، سرمایه اجتماعی روستایی، و مسکن و کالبد در روستاها. از آنجاکه مطالعات روستایی، میان‌رشته‌ای است؛ از این رو فصلنامه از تمامی مباحث مرتبط استقبال و موضوعات مختلفی را منتشر کرده است.

جامعه آماری پژوهش، ۲۰۷ مقاله انتشار یافته بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ بوده که تمامی مقالات به صورت جداگانه بررسی

جدول ۱. وضعیت نویسندگان از نظر جنسیت (مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۵)

سال	تعداد نویسندگان مرد	تعداد نویسندگان زن	تعداد کل نویسندگان	نسبت نویسندگان مرد (%)	نسبت نویسندگان زن (%)
۱۳۸۹	۶۰	۲۰	۸۰	۷۵	۲۵
۱۳۹۰	۶۶	۱۹	۸۵	۷۷/۶۵	۲۲/۳۵
۱۳۹۱	۷۹	۱۷	۹۶	۸۲/۲۹	۱۷/۷۱
۱۳۹۲	۸۵	۲۲	۱۰۷	۷۹/۴۴	۲۰/۵۶
۱۳۹۳	۷۵	۲۷	۱۰۲	۷۳/۵۳	۲۶/۴۷
۱۳۹۴	۸۷	۲۷	۱۱۴	۷۶/۳۲	۲۳/۶۸

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

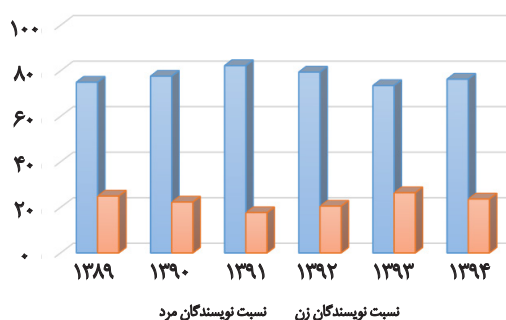

نسبت مردان ■ نسبت زنان ■

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۲. سهم دو جنس از مجموع مقالات منتشرشده در مجله در دوره زمانی بررسی‌شده (مأخذ: نگارندگان تحقیق، ۱۳۹۵)

اسامی موجود در نمایه نویسندگان مقالات در مجله بررسی‌شده هم هست. بررسی‌های انجام‌شده از نویسندگان حاکی از آن است که از میان ۳۷۲ نویسنده، به ترتیب عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری با داشتن ۱۵ مقاله، مهدی پورطاهری ۱۴ مقاله و محمدرضا رضوانی ۱۳ مقاله، نویسندگان پرکار فصلنامه به‌شمار می‌روند. وضعیت نویسندگان پرکار دیگر نیز به شرح زیر است: (جدول شماره ۳)

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۱. تغییرات جنسیت نویسندگان طی شش دوره انتشار مجله (به درصد)

انتظامی امین، لرستان، علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، کاشان، گنبدکاووس و گیلان با برخورداری باز تنها یک نمونه، از کمترین مشارکت برخوردار هستند.

اما آگاهی از نویسندگانی که توانسته‌اند تعداد مقالات زیادی را در یک مجله به مرحله پذیرش و چاپ برسانند، علاوه بر اینکه می‌تواند نشان‌دهنده توان علمی نویسندگان باشد، بیانگر تنوع

جدول ۲. وضعیت تخصص نویسندگان به ترتیب حروف الفبا (مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۵)

تخصص یا رشته دانشگاهی	میزان برخورداری (%)
اقتصاد	۲/۲۵
برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی	۱/۹۰
توسعه روستایی	۷/۴۴
جامعه‌شناسی	۸/۴۸
جغرافیا	۴۷/۷۵
کشاورزی	۲۸/۲۰
مدیریت	۲/۷۷
دیگر رشته‌ها	۱/۲۱

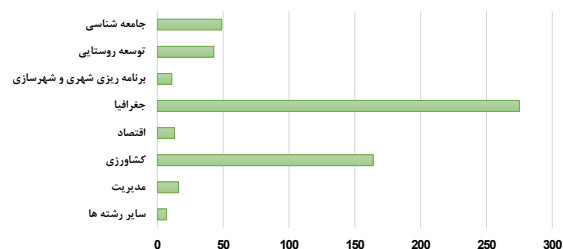
فصلنامه پژوهش‌های روستایی

سهم دانشگاه‌ها و مؤسسات دولتی و غیر دولتی

تخصص نویسندگان

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۴. سهم دانشگاه‌ها و مؤسسات دولتی و غیردولتی (مأخذ: نگارندگان تحقیق، ۱۳۹۵)

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۳. وضعیت تخصص نویسندگان (مأخذ: نگارندگان تحقیق، ۱۳۹۵)

۱۸ دسته به شرح زیر طبقه‌بندی شده‌اند:

همان‌طور که در تصویر شماره ۵ و جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود مهم‌ترین موضوعات مورد علاقه نویسندگان در حوزه مطالعات روستایی به ترتیب موضوعات گردشگری و توسعه پایدار روستایی، هر کدام (۱۱/۵۹ درصد)، اقتصاد روستایی (۱۱/۱۱ درصد)، محیط زیست روستایی (۹/۱۸ درصد) و توسعه کشاورزی (۸/۲۱ درصد) بوده است. گرایش‌های موضوعی جمعیت روستایی، مشارکت روستایی و

همچنین وضعیت تعداد نویسندگان و مقالات آن‌ها نشان می‌دهد بیشترین نویسندگان یعنی حدود ۷۸/۳ درصد نویسندگان در یک مقاله مشارکت کرده‌اند؛ یعنی بیش از سه چهارم نویسندگان فقط در یک مقاله حضور داشته‌اند که نشان‌دهنده تنوع نسبتاً پایین اسامی است. (جدول شماره ۴)

اما برای تعیین گرایش‌های موضوعی و جلوگیری از پراکندگی، همان‌طور که پیش از این شرح داده شد، موضوعات ارائه‌شده در

جدول ۳. وضعیت نویسندگان پرکار در فصلنامه پژوهش‌های روستایی (مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۵)

رتبه	نام نویسنده	تعداد مقالات
۱	عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری	۱۵
۲	مهدی پورطاهری	۱۴
۳	محمدرضا رضوانی	۱۳
۴	سید علی بلری، حمدا له سجاسی قیداری، کیومرث زرافشانی	۹
۵	امیرحسین علی‌بیگی، خلیل کلاتتری، سیدحسن مطیمی لنگرودی، طاهره صادقلو	۸
۶	فضیله دادورخانی	۷

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۴. وضعیت تعداد مقالات و نویسندگان (مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۵)

تعداد مقالات	تعداد نویسندگان	تعداد مقالات	تعداد نویسندگان
یک مقاله	۲۹۲	هفت مقاله	۱
دو مقاله	۴۳	هشت مقاله	۴
سه مقاله	۱۳	نه مقاله	۳
چهار مقاله	۸	سیزده مقاله	۱
پنج مقاله	۳	چهارده مقاله	۱
شش مقاله	۲	پانزده مقاله	۱
جمع کل نویسندگان	۳۷۲		

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۵. فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات در بازه زمانی بررسی شده (مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۵)

موضوع	فراوانی	سهم از کل (%)	موضوع	فراوانی	سهم از کل (%)
اقتصاد روستایی	۲۳	۱۱/۱۱	صنایع روستایی	۲	۰/۹۷
توسعه کشاورزی	۱۷	۸/۲۱	فقر روستایی	۶	۲/۹۰
پیوندهای روستایی شهری	۱۱	۵/۳۱	کارآفرینی روستایی	۱۰	۴/۸۳
مخاطرات روستایی	۵	۲/۴۲	گردشگری روستایی	۲۴	۱۱/۵۹
توسعه پایدار روستایی	۲۴	۱۱/۵۹	محیط زیست روستایی	۱۹	۹/۱۸
جمعیت روستایی	۶	۲/۹۰	مدیریت روستایی	۱۶	۷/۷۳
رفاه و کیفیت زندگی روستایی	۱۴	۶/۷۶	زنان روستایی	۱۱	۵/۳۱
تغییرات اجتماعی در روستاها	۵	۲/۴۲	سرمایه اجتماعی در روستاها	۴	۱/۹۳
مشارکت روستایی	۶	۲/۹۰	مسکن و کالبد روستاها	۴	۱/۹۳
جمع کل	۲۰۷	۱۰۰/۰۰			

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

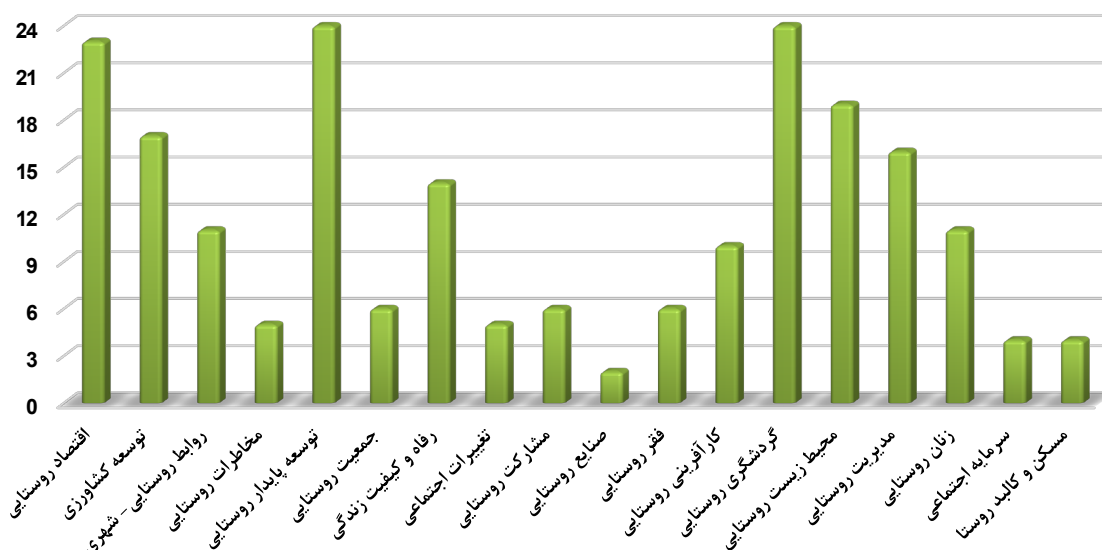
برخورداری از ۲۹ مقاله در مقام اول قرار دارد. پس از آن استان‌های کردستان ۱۴ مقاله، اصفهان و تهران ۱۳ مقاله در جایگاه دوم و سوم قرار دارند. استان‌های قم و اردبیل با برخورداری از تنها ۲ مقاله، کمترین میزان را دارند. در نهایت مقالات پردر یافت مجله در بازه زمانی بررسی شده، مرکز توجه قرار گرفته است. هدف از این بخش، شناخت ۵ مقاله پردر یافت از طریق سایت مجله و شناخت نویسندگان آن‌ها و گرایش‌های موضوعی‌شان است. نتایج در **جدول شماره ۶** نشان داده شده است.

چنان‌که مشخص شده است، گرایش موضوعی گردشگری روستایی از بیشترین فراوانی در بین مقالات پردر یافت برخوردار است که این موضوع نشان‌دهنده اهمیت رو به رشد این حوزه

فقر روستایی، هر کدام (۲/۹۰ درصد)، سرمایه اجتماعی در روستاها (۱/۹۳ درصد) و صنایع روستایی (۰/۹۷ درصد)، کم‌آقبال‌ترین موضوعات پذیرش شده در مجله و کانون توجه نویسندگان بوده‌اند.

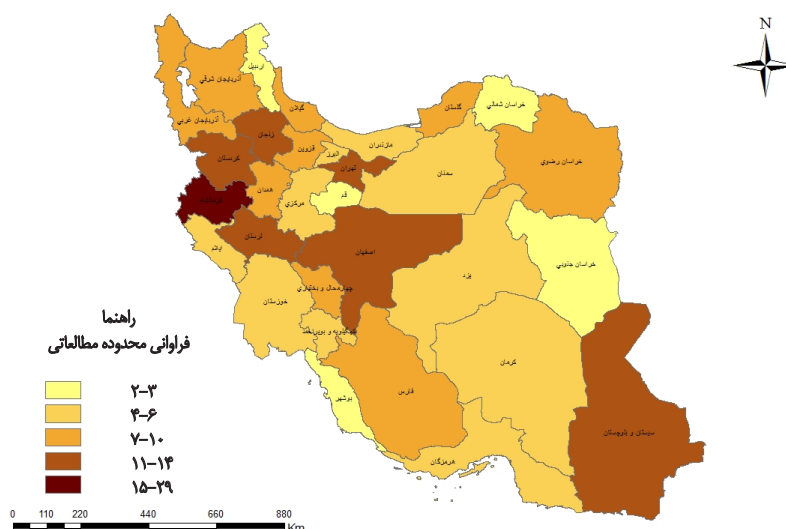
عموم مطالعات انجام گرفته در زمینه علوم جغرافیایی، به دلیل ماهیت مکانی این رشته به بخشی از زمین تحت عنوان محدوده مطالعاتی اختصاص می‌یابد. بر این اساس بیشتر تحقیقات محدوده مشخصی را از مقیاس کوچک تا بزرگ و طبق تقسیمات کشوری از یک روستا تا مجموعه‌ای از استان‌ها دربرمی‌گیرد. در مطالعات انجام شده در فصلنامه پژوهش‌های روستایی نیز پراکندگی استانی مطالعات در نقشه بیان شده است.

همان‌طور که **تصویر شماره ۶** نشان می‌دهد، استان کرمانشاه با

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۵. گرایش‌های موضوعی مقالات در بازه زمانی بررسی شده (مأخذ: نگارندگان تحقیق، ۱۳۹۵)

تصویر ۶. پراکنش جغرافیایی مناطق مطالعه‌شده براساس تعداد در مقالات بررسی‌شده (مأخذ: نگارندگان تحقیق، ۱۳۹۵)

بیشتری، چه در حوزه مطالعات دانشگاهی و چه در حوزه عمومی و بازار، برخوردار می‌شود. قدرت اقتناع‌کنندگی این روش که از نمایش اعداد و ارقام واقعی و عینی درباره محتوای گسترده و متنوع بهره می‌برد، می‌تواند علاوه بر نمایش تصویر کلان و نسبتاً جامعی از کیفیت و اهداف مستتر در محتوای مطالعه‌شده،

مفهومی و نیز اقبال روزافزون محققان و نویسندگان مقالات به این گرایش موضوعی است.

بحث و نتیجه‌گیری

تحلیل محتوا در زمره روش‌هایی است که هر روز از اهمیت

جدول ۶. مقالات پردر یافت و نویسندگان و گرایش‌های موضوعی آن‌ها (مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۵)

رتبه	نام مقاله	نویسندگان	گرایش موضوعی
۱	سنجش عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی سالمندان در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان نیشابور)	محمدرضا رضوانی حسین منصوریان حسن احمدآبادی فرشته احمدآبادی شیوا پروایی هردهشت	رفاه و کیفیت زندگی روستایی
۲	مشکلات و محدودیت‌های گردشگری روستایی با استفاده از نظریه بنیانی (مورد: روستای حریر، استان کرمانشاه)	عبدالحمید پاپ‌زن پرستو قبادی کیومرث زرافشانی شهر گراندی	گردشگری روستایی
۳	ارزیابی توان‌های محیطی برای توسعه کشاورزی (مطالعه موردی: ناحیه چغاخور، شهرستان بروجن)	اصغر نوروزی آورگانی سیدهدایت‌اله نوری صدیقه کیانی سلمی	توسعه کشاورزی
۴	فرایند بومی‌سازی شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری روستایی در ایران	عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری داود مهدوی مهدی پورطاهری	گردشگری روستایی
۵	فرایند تبدیل نقاط روستایی به شهر در مقیاس ملی و پیدایش پدیده «خام‌شهرها»	سعید زنگنه شهرکی	تغییرات اجتماعی در روستاها

این دو رشته و دیگر رشته‌های نام‌برده دور از ذهن نیست؛ اما با توجه به رویکرد بین‌رشته‌ای مجله از یک‌سو و گسترش تحقیقات بین‌رشته‌ای و مشارکت بین متخصصان رشته‌های مختلف در مطالعات روستایی که در سال‌های اخیر به فراوانی مشاهده می‌شود، انتظار می‌رود که مشارکت بیشتری را از دیگر رشته‌ها و تخصص‌ها شاهد باشیم و مجله نیز اولویت بیشتری را برای مقالات و تحقیقات دیگر رشته‌ها در نظر بگیرد.

در فصلنامه پژوهش‌های روستایی طی شش دوره ۲۴ شماره‌ای، ۲۰۷ مقاله به‌چاپ رسیده و صرف نظر از تکرار نام نویسندگان، ۵۸۴ نام در مقالات مشارکت داشته‌اند. این امر نشان می‌دهد که به طور متوسط هر مقاله دارای ۲/۸ مشارکت گروهی بوده است. همچنین با در نظر گرفتن تکرار اسامی نویسندگان، ۳۷۲ نویسنده در فصلنامه مشارکت داشته‌اند که از میان آن‌ها ۲۹۲ نفر به صورت تک‌مقاله‌ای مشارکت داشته و در مقابل افتخاری، پورطاهری و رضوانی، پرکارترین نویسندگان فصلنامه به‌شمار می‌روند.

در زمینه گرایش‌های موضوعی با توجه به تقسیم موضوعات صورت گرفته در خصوص مطالعات روستایی، نتایج نشان داده مسائل مرتبط با اقتصاد روستایی گردشگری و توسعه پایدار روستایی (۱۱/۵۹ درصد)، اقتصاد روستایی (۱۱/۱۱ درصد)، محیط‌زیست روستایی (۹/۱۸ درصد) و توسعه کشاورزی (۸/۲۱ درصد) بیشتر کانون توجه نویسندگان قرار گرفته و در مقابل مباحث صنایع روستایی، مسکن و کالبد روستا و سرمایه اجتماعی از کمترین میزان مقالات برخوردار بوده‌اند. همین امر می‌تواند نشان‌دهنده خلأ تحقیقاتی در زمینه‌های مطالعات روستایی باشد. دلیل این امر می‌تواند توجه روزافزون به موضوعات گردشگری، توسعه پایدار و محیط‌زیست با توجه به اهمیت آن‌ها در این برهه زمانی باشد.

بدین ترتیب با توجه به گستردگی مسائل مرتبط با روستاها، می‌بایست نویسندگان، بیشتر به تحقیق در خصوص صنایع روستایی، مسکن و کالبد روستا و سرمایه اجتماعی در مباحث روستایی تشویق شوند تا مطالعات در این خصوص افزایش یابد. گفتنی است که یکی از دلایل نبود گرایش به موضوعات اخیر این است که در فضای تحقیقاتی ایران، توجه به موضوعاتی که از اقبال عمومی برخوردار بوده و به عبارتی «به‌روز» هستند، موجب می‌شود که موضوعات کلاسیک در حوزه مطالعات روستایی که اتفاقاً همچنان در بین محققان مهم و اثرگذار دنیا از جایگاه مهمی برخوردار هستند، موجب بی‌توجهی و بی‌مهری قرار بگیرند. البته که با این تفاسیل، هم نیاز به ارج نهادن بیشتر به موضوعات اولویت‌دار در شرایط فعلی وجود دارد و هم لازم است که زمینه‌های کلاسیک و اصیل مطالعات روستایی همواره کانون توجه محققان و پذیرش و تشویق مجلات تخصصی این حوزه قرار داشته باشند.

زمینه را برای اتخاذ راهبردهای مناسب به منظور بهره‌گیری از روندهای موجود یا هدایت آن‌ها در اختیار برنامه‌ریزان و به طور کلی مخاطبان تحلیل محتوا قرار دهد.

شناخت وضعیت محتوای مجلات می‌تواند کمک شایانی به شناخت انطباق محتوای مجلات با اهداف و رویکردهای اعلام‌شده ایشان و نیز مشارکت نویسندگان، مراکز علمی و دانشگاهی و مناطق مختلف جغرافیایی در تحقق این اهداف و رویکردها باشد.

نتایج حاصل از بررسی جنسیت نشان داد اگرچه تعداد نویسندگان زن طی شش دوره، روندی افزایشی را طی کرده است، اما به طور کلی حدود یک‌چهارم نویسندگان را زنان و بقیه را مردان تشکیل داده‌اند. مطالعات صورت گرفته در این زمینه نظیر مطالعات نوعی و قاضی میرسعید و همکاران نیز نشان‌دهنده برتری تعداد مردان نسبت به زنان نویسنده است. به نظر می‌رسد با توجه به تعداد رو به فزونی شاغلان به تحصیل در رشته‌های مرتبط با مطالعات روستایی مانند جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، توسعه روستایی و توسعه کشاورزی، مشارکت نویسندگان زن در سطح مطلوبی قرار ندارد و لازم است تا ایشان از اعتمادبه‌نفس بیشتر و فعالیت بیشتری برای تولیدات علمی در مطالعات روستایی برخوردار باشند. البته این موضوع نیازمند قبول شرایط سخت و گاهی مخاطره‌آمیز کار و حضور در روستاهاست که در این زمینه هم نیازمند تغییر نگرش روستاییان نسبت به حضور محققان زن و هم جسارت بیشتر برخی محققان زن است که ترجیح می‌دهند جز در موارد ضرورت مانند نگارش پایان‌نامه، از حضور در محیط روستاها امتناع ورزند یا در صورت قبول این شرایط، صرفاً در موضوعاتی مانند مسائل زنان روستایی به تحقیق بپردازند تا فقط با گروه هدف و مخاطب زن به انجام و اتمام تحقیق مواجه باشند.

در خصوص وابستگی‌های سازمانی، دانشگاه‌های دولتی کشور با در اختیار داشتن ۸۷/۶ درصد بیشترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. از میان دانشگاه‌های دولتی نیز به ترتیب دانشگاه تهران با برخوردار داشتن ۱۹۲ نمونه، دانشگاه رازی کرمانشاه ۶۶ نمونه، دانشگاه تربیت مدرس ۵۵ نمونه، دانشگاه فردوسی مشهد ۲۲ نمونه و دانشگاه اصفهان ۱۹ نمونه، پرکارترین دانشگاه‌های مشارکت‌کننده بوده‌اند. با توجه به بین رشته‌ای بودن رویکرد این مجله از یک‌سو و گسترش مقاطع تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی و پیام نور در سال‌های اخیر از سوی دیگر، این انتظار وجود دارد که محققان این دانشگاه‌ها از مشارکت بیشتری در تولید مقالات علمی در حوزه مطالعات روستایی در مجله پژوهش‌های روستایی که در زمره معدود مجلات علمی، پژوهشی و تخصصی مطالعات روستایی در کشور است، برخوردار باشند.

بیشترین تخصص نویسندگان در رشته‌های جغرافیا و کشاورزی بوده است که به دلیل تخصصی بودن فصلنامه در خصوص مسائل مرتبط با روستا و قلمرو رشته‌های یادشده، چنین اختلافی میان

این پدیده هستند و دغدغه تبدیل سریع و بدون برنامه روستاها به شهر به دغدغه‌ای فراگیر در بین پژوهشگران برنامه‌ریزی و توسعه روستایی تبدیل شده است و شایسته است که تحقیقات بیشتر و عمیق‌تری نیز در این زمینه انجام گیرد.

تشکر و قدردانی

این مقاله حامی مالی نداشته است.

پراکندگی جغرافیایی مطالعات انجام‌شده نشان می‌دهد استان‌های کرمانشاه، کردستان، اصفهان و تهران بیشترین مطالعات روستایی در فصلنامه را دارند. با توجه به اینکه اکنون مسائل مبتلابه روستاها در سطح وسیعی کشورمان را تهدید کرده و هر روز دامنه مسائلی مانند مهاجرت، خشکسالی، احساس ناامنی، معضلات و ناهنجاری‌های اجتماعی و مانند این‌ها در پهنه کشورمان بیشتر می‌شود، از این‌رو ضروری است که تحقیقات بیشتری از استان‌های کمتر توجه‌شده مانند کهگیلویه و بویراحمد، یزد، قم، لرستان، گلستان، بوشهر، خراسان جنوبی، خراسان شمالی و اردبیل در دستور کار محققان مطالعات روستایی قرار بگیرند و مجلات تخصصی مانند فصلنامه پژوهش‌های روستایی نیز در تشویق و اولویت این مقالات، همت گمارند.

در نهایت می‌توان به عنوان آخرین موضوع به مقالات پردر یافت از وب‌سایت مجله اشاره کرد که حاوی نکات مهمی است. نکته اول اینکه حوزه گردشگری روستایی در سال‌های اخیر به عنوان یک حوزه به‌روز و بسیار محبوب، نه تنها مرکز توجه محققان و دانشجویان قرار دارد، بلکه در حوزه برنامه‌ریزی و مدیریت کلان کشوری هم از اقبال مناسبی برخوردار شده است و بجاست که حمایت لازم از این حوزه تخصصی، به‌ویژه به منظور تقویت آن در رقابت با دیگر گونه‌های گردشگری که در نهایت منجر به ارتقای شاخص‌های توسعه و رفاه در روستاها می‌شود، از جانب مجلات تخصصی مطالعات روستایی مانند پژوهش‌های روستایی، انجام شود. نکته دوم این است که توسعه کشاورزی به عنوان یکی از حوزه‌های قدیمی و اصیل در مطالعات و پژوهش‌های مرتبط با روستاها، همچنین از توجه فراوان محققان و دانش‌پژوهان بهره‌مند است و این خود گویای اهمیت بی‌پایان و بی‌بدیل فعالیت‌های کشاورزی در محیط‌های روستایی است.

شایسته است که حمایت از مقالات مرتبط با حوزه تخصصی کشاورزی، خصوصاً با توجه به رویکرد بین رشته‌ای فصلنامه پژوهش‌های روستایی، تداوم داشته باشد. نکته سوم این است که حوزه رفاه و کیفیت زندگی روستایی به عنوان یک حوزه نوظهور در مطالعات روستایی، به ناگاه توجه بسیاری از محققان رشته‌های مختلف را جلب کرده و با توجه به زمینه بین رشته‌ای قدرتمند آن، می‌توان پیش‌بینی نمود که گرایش به این حوزه همچنان با سرعت و قدرت ادامه یابد. از این‌رو پیشنهاد می‌شود که محققان علاقه‌مند به این حوزه، تلاش خود را بر تعمیق مطالعات با هدف شناخت دقیق‌تر وضعیت موجود روستاهای کشور و محرک‌های آسیب‌های موجود در وضعیت حال حاضر رفاه و کیفیت زندگی و پیامدهای ناشی از آن در روستاهای کشور معطوف کنند و از سطح سنجش صرف شاخص‌های مرتبط با این حوزه، فراتر روند.

در نهایت اینکه وجود یک مقاله در گرایش موضوعی تغییرات اجتماعی روستاها با موضوع تبدیل روستاها به شهر، بیانگر این نکته مهم و کلیدی است که محققان در پی شناخت دقیق‌تر از

References

- Babbie, E. (2007). *The practice of social research*. Belmont: Thomson Learning.
- Bird, A. (1998) *Philosophy of science*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Bozajomehri, Kh., Eivazlo, M., & Jamshidi, A. (2014). [A thematic study of articles on rural geography in scientific research journals of Iran (A review of articles published between 1948 and 2008) (Persian)]. *Journal of Geography and Regional Development*, 12(22), 31-53. doi: 10.22067/geography.v12i22.42877
- Ghahnaviyeh, H., Movahedi, F., Yarmohamadian, M. H., & Ajami, S. (2011). [Content and citation analysis of articles published in the Journal of Health Information Management (Persian)]. *Journal of Health Information Management*, 8(1), 82-92.
- Ghazimirsaeid, S. J., Kolbadi Nejad, K., Momtazan, M., & Mohammadi, M. (2015). [Citation and content analysis of Journal of Payavard Salamat (Persian)]. *Journal of Modern Medical Information Sciences*, 1(2), 31-41.
- Klee, R. (1997). *Introduction to the philosophy of science: Cutting nature at its seams*. New York: Oxford University Press.
- Lu, J., & Nepal, S. K. (2009). Sustainable tourism research: An analysis of papers published in the Journal of Sustainable Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(1), 5-16. doi: 10.1080/09669580802582480
- Mohamadifar, Gh. (1998). [Application of content Analysis (Persian)]. *Journal of Payam-e-Pazhoohesh*, 8(88), 26-31.
- Mohammadi, M., Motaghy Dadgar, A., & Motaharinia, E. (2015). [Content analysis of the articles published in the Journal of Philosophical-Theological Research during 1378-1391 (1999-2012) (Persian)]. *Journal of Philosophical Theological Research*, 16(64), 149-71.
- Movahed, A., & Izadi, P. (2010). Quantitative & qualitative analysis of the papers published in Quarterly Geographical Journals duration of 10 Years (1998-2008) (Persian)]. *Physical Geography Research*, 42(71), 83-94.
- Neuendorf, K. A. (2016). *The content analysis guidebook*. [H. Bakhshi, & V. Jalaeian Bakhshande, Persian trans]. Mashhad: Jahad-e-Daneshgahi Publication.
- Noie, M. (2011). [Considering articles of Journal of Geographical Landscape of Islamic Azad University, Rasht Branch (2006-2010) (Persian)]. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 6(14), 158-71.
- Reid, L. J., & Andereck, K. L. (1989). Statistical analyses use in tourism research. *Journal of Travel Research*, 28(2), 21-4. doi: 10.1177/004728758902800206
- Riahinia, N., & Navabinejad, Sh. (2011). [Content and citation analysis of articles in Women's Studies (Persian)]. *Journal of Woman's Studies*, 5(1), 1-13.
- Xiao, H., & Smith, S. J. (2006). *The maturation of tourism research: evidence from a content analysis*. New York: Cognizant Communication Corporation.
- Zeighami, R., Nesami, M. B., Oskouie, F., & Nikraves, M. Y. (2008). [Content analysis (Persian)]. *Iran Journal of Nursing*, 21(53), 41-52.